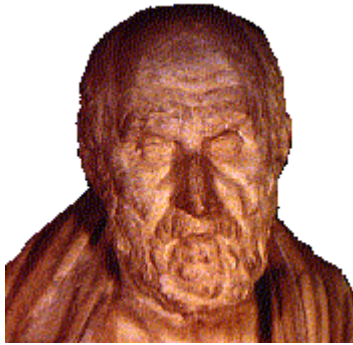

ΗΡΟΔΟΤΟΣ

Ο **Ηρόδοτος** γεννήθηκε γύρω στο 485π.Χ. στην Αλικαρνασσό. Η πόλη αυτή ήταν χτισμένη στα δυτικά παράλια της Μικράς Ασίας, στην περιοχή που λέγεται Καρία, και ήταν αποικία δωρική. Στα χρόνια του Ηρόδοτου κυβερνούσε την πόλη ο ντόπιος τύραννος Λύγδαμης, που ήταν υποτελής και φίλος των Περσών.

Ο Ηρόδοτος καταγόταν από επιφανή οικογένεια, ο πατέρας λεγόταν **Λύξης** και η μητέρα του **Δρυώ**. Είχε επίσης έναν αδερφό που λεγόταν Θεόδωρος. Θείος του ήταν ο επικός ποιητής Πανύασης, που είχε συνθέσει εκτός των άλλων κι ένα μεγάλο επικό ποίημα, στο οποίο κεντρικός ήρωας ήταν ο Ηρακλής. Ο Πανύασης ήταν ακόμα και **τερατοσκόπος**, δηλαδή εξηγητής θεϊκών σημείων, πράγμα που έχει σχέση με την ευσέβεια του Ηρόδοτου. Ο Ηρόδοτος ζει σε πνευματικό περιβάλλον, παίρνει καλή μόρφωση, διαβάζει παλιούς και νέους ποιητές από τον Όμηρο ως τη Σαπφώ και τον Πίνδαρο. Διαβάζει τους πριν από αυτόν λογογράφους και γοητεύεται από τους μυθικούς κόσμους που προβάλλουν μπροστά του.

Πιο πολύ γοητεύεται από τις αφηγήσεις για τον μεγάλο πόλεμο ανάμεσα στους Πέρσες και τους Έλληνες. Κι όπως ο Όμηρος έκανε *ποίημα* τον Τρωικό πόλεμο, έτσι και ο Ηρόδοτος θα εξιστορήσει τον επικό αγώνα των Ελλήνων κατά των Περσών.

Στην Αλικαρνασσό είχε παρουσιαστεί μια παράταξη που ζητούσε εθνική αυτοτέλεια και στρεφόταν κατά του Λύγδαμη. Στον σκληρό αγώνα κατά του τυράννου, που μετέχουν ο Πανύασης και ο Ηρόδοτος, ο πρώτος χάνει την ζωή του και ο δεύτερος αναγκάζεται να εκπατριστεί και να καταφύγει στη Σάμο. Ένας δεσμός με το νησί που τον φιλοξένησε δημιουργείται και μια συμπάθεια που την κράτησε σ' όλη του τη ζωή. Αργότερα, κατά το 455 π.Χ., η παράταξη του Ηρόδοτου αποκτά δύναμη, ο Ηρόδοτος γυρίζει στην Αλικαρνασσό, ενώ ο Λύγδαμης εξαφανίζεται. Αλλά ο Ηρόδοτος δεν μπόρεσε φαίνεται να συνεννοηθεί με τους συμπολίτες του, γι' αυτό εγκαταλείπει οριστικά την πατρίδα του.

Μετά την ανατροπή του Λύγδαμη, ο Ηρόδοτος αρχίζει τα ταξίδια του. Επισκέφτηκε την Αίγυπτο, τη Λιβύη, τη Φοινίκη, την Μεσοποταμία, καθώς και την χώρα των Σκυθών. Στα ταξίδια αυτά σπρώχνει τον Ηρόδοτο η φιλομάθεια, που ήταν πολύ έντονη τους καιρούς αυτούς στις περιοχές γενικά της Ιωνίας. Την ίδια εποχή τραβά τον Ηρόδοτο η Αθήνα, που είχε πρωταγωνιστήσει στους Περσικούς Πολέμους και τώρα βρίσκεται στις ώρες της μεγάλης ακμής της σε κάθε πεδίο. Συνδέεται με τις προσωπικότητες της Αθήνας, όπως ο τραγικός ποιητής Σοφοκλής. Δένεται με φιλία με τον μεγάλο ηγέτη της Αθήνας, Περικλή, και γίνεται οπαδός της πολιτικής του. Η συγγραφή της Ιστορίας του θα έχει προχωρήσει, ώστε μπορεί και διαβάζει κομμάτια από αυτήν και μάλιστα όσα μιλάνε για την δόξα της Αθήνας. Οι αθηναίοι

ικανοποιούνται, τιμούν τον ιστορικό και μάλιστα λέγεται ότι του έδωσαν και τιμητική αμοιβή δέκα τάλαντα, ποσό πάρα πολύ μεγάλο.

Στα 444 π.Χ. η Αθήνα αναλαμβάνει μια πανελλήνια επιχείρηση, για να ιδρυθεί αποικία στους Θουρίους της Κάτω Ιταλίας κοντά στα ερείπια της φημισμένης Σύβαρης, που είχε καταστραφεί στα 510. Στον αποικισμό αυτό μαζί με άλλες προσωπικότητες, όπως ο αρχιτέκτονας Ιππόδαμος ο Μιλήσιος και ο σοφιστής Πρωταγόρας, πήρε μέρος και ο Ηρόδοτος ύστερα από παράκληση του φίλου του Περικλή και γράφτηκε πολίτης των Θουρίων. Δεν μας είναι γνωστό αν έμεινε εκεί ως το τέλος της ζωής του ή ξαναπήγε στην Αθήνα. Δεν μας είναι γνωστό ούτε πότε ακριβώς πέθανε. Πάντως στο τελευταίο βιβλίο της Ιστορίας (Θ, 73) αναφέρει γεγονότα του Πελοποννησιακού πολέμου που έγιναν το 425.

Ο ψυχικός και πνευματικός κόσμος του Ηρόδοτου διαμορφώθηκε στην Αλικαρνασσό, σε μια πόλη δωρική που δε διαφέρει όμως σε τίποτα από τις ιωνικές πόλεις, την Έφεσο και τη Μίλητο. Στη Σάμο έχει πιο έντονη επαφή με την ιωνική ζωή και τη γλώσσα. Και είναι αναμφισβήτητο "ότι το μεγάλο περιεχόμενο της ζωής του" το έδωσαν τα μακρόχρονα ταξίδια του με τον απέραντο πλούτο των παρατηρήσεων και των γνώσεων που έχει μαζέψει από αυτά.

Αλλά η παραμονή του στην Αθήνα ήταν ασφαλώς που έβαλε την τελική σφραγίδα στο πνεύμα του. Η Αθήνα του Περικλή ήταν μια πόλη, που τότε κόχλαζε κυριολεκτικά από δημιουργικότητα και όπου οι καινούριες ιδέες διασταυρώνονταν αδιάκοπα. Μ' αυτήν την προετοιμασία ο Ηρόδοτος μπόρεσε να μας παραδώσει την ιστορία του.

Στα αλεξανδρινά χρόνια (323-30 π.Χ.) οι φιλόλογοι της εποχής χώρισαν την αφήγηση του Ηρόδοτου σε εννέα βιβλία, ίσα περίπου σε έκταση, και σε κάθε βιβλίο έβαλαν και το όνομα μιας από τις εννέα Μούσες. Ο ίδιος ο Ηρόδοτος όμως χωρίζει την Ιστορία του σε **λόγους**, **λύδιος λόγος** για την ιστορία των Λυδίων, **αιγύπτιος λόγος** για την ιστορία των Αιγυπτίων κτλ.

Σ' ένα προοίμιο μεστό από νόημα ο Ηρόδοτος μας δείχνει πάνω σε τι γραμμές κινήθηκε: εκθέτει στο βιβλίο του τους καρπούς της έρευνάς του, όχι φαντασίες και μύθους, έπειτα θα διηγηθεί πράξεις ανθρώπων, τρίτο, με την διήγησή του θέλει να εξουδετερώσει όσο μπορεί τον χρόνο που καταλύει και σβήνει τα πάντα, τέταρτο, θα εκθέσει κατορθώματα τόσο των Ελλήνων όσο και των βαρβάρων και πέμπτο θα παρουσιάσει την αιτία της παλιάς διαμάχης τους.

Ο Ηρόδοτος, με το πλήθος τις πληροφορίες που μαζεύει, ικανοποιεί την φιλομάθεια την δική του και των ομοεθνών του. Παράλληλα εξιστορεί και την επέκταση των Περσών στην Ασία, την Αφρική και την Ευρώπη. Αυτά όμως τα δύο θέματα έχει την ικανότητα ο Ηρόδοτος να τα ενοποιήσει μέσα στο έργο του και να τα οδηγήσει στη συναρπαστική αφήγηση του αγώνα των Ελλήνων κατά των Περσών, που κατέληξε στη νίκη της ελευθερίας πάνω στη δύναμη της σκλαβιάς και της καταπίεσης.

Πολύ ψηλά μέσα στο έργο του Ηρόδοτου τοποθετείται η ιδέα της ελευθερίας. Η ελευθερία είναι ο ελληνικός τρόπος ζωής, αντίθετος με την ανατολίτικη νοοτροπία της υποταγής στον αφέντη. Έχει και η ελευθερία βέβαια τον αφέντη της, μα τον ορίζει ο ίδιος ο ελεύθερος άνθρωπος και είναι μόνο ο νόμος. Πίστευε επίσης ότι αυτό

που συμβαίνει είναι πεπρωμένο και θα ξαναγίνει οπωσδήποτε. Πώς; Με την συνεργασία δύο δυνάμεων, της μοίρας αλλά και του ανθρώπου.

Μια άλλη ιδέα που διαπερνά το έργο από την αρχή μέχρι το τέλος είναι αυτή που εκφράζεται στο περιστατικό με τον **Κροίσο**: *καθετί που ξεπερνά τα ανθρώπινα μέτρα προκαλεί την αγανάκτηση του θείου και μαζί την σίγουρη καταστροφή*. Τα παραδείγματα μας τα δίνουν ο Κροίσος, ο Πολυκράτης της Σάμου, ο Ξέρξης. Αυτοί, περήφανοι για την μεγάλη τους δύναμη διαπράττουν την ύβρη, που τιμωρούν οι θεοί.

Ο Ηρόδοτος δεν φαίνεται να στηρίχτηκε σε συγγραφείς πριν από αυτόν, κι όπου αναφέρει κάποιον από αυτούς, δεν διστάζει να τον ελέγξει, όπως κάνει με τον Εκαταίο τον Μιλήσιο. Αυτός έχει το δικό του υλικό και την δική του μέθοδο εργασίας που μας την φανερώνει ο ίδιος: παρατήρηση, κρίση και έρευνα. Όσα προέρχονται από τον τρόπο αυτόν επιβεβαιώθηκαν και επιβεβαιώνονται από την έρευνα. Παραθέτει όμως και πληροφορίες που του δίνουν άλλοι. Αυτές δεν μπορεί να τις ελέγξει, αλλά και δεν θέλει να τις θυσιάσει. Αφήνει να τις χαρούμε και να τις κρίνουμε εμείς.

Σαν ιστορικός ο Ηρόδοτος ασφαλώς επηρεάζεται από την εποχή του. Έχει όμως το γνήσιο επιστημονικό πνεύμα, όταν μένει κοντά στα πράγματα πάντοτε κι επιδιώκει την προσωπική αντίληψη και γνώση. Δεν βιάζεται να βγάλει συμπεράσματα, κάποτε αρκείται να παραθέσει τις διαφορετικές απόψεις. Έχει την νηφαλιότητα και την ευρύτητα της σκέψης του αληθινού επιστήμονα και ξέρει σε μια συγκεκριμένη περίπτωση να βλέπει την εφαρμογή ενός κανόνα. Σαν άνθρωπος έχει αυτούς που τον συμπαθούν και αυτούς που δεν τον θέλουν. Ο Ηρόδοτος γράφει: *εδώ είμαι υποχρεωμένος να εκφράσω μια γνώμη που μπορεί να προκαλέσει την ζήλια των πιο πολλών ανθρώπων, όμως εκείνο που πιστεύω αληθινό δεν θα το κρύψω*.

Εκτός από ιστορικός, είναι και αφηγητής δεινός, που συναρπάζει τον αναγνώστη. Ένα έξοχο παράδειγμα αποτελεί η ιστορία του γιου του Κροίσου Άτη και του Άδραστου.

Ο Ηρόδοτος μας χάρισε ένα σπουδαίο έργο που αποτελεί ένα ακόμα επιβλητικό μνημείο κοντά στα άλλα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας. Για το έργο αυτό δίκαια

ο διάσημος ρωμαίος συγγραφέας και πολιτικός Κικέρωνας τον ονόμασε "πατέρα της Ιστορίας".